

Türkiye’de yeni üretilen ve geliştirilmekte olan nikotin ve tütün ürünleri ile ilgili yasal düzenlemeler

Legal regulations regarding new and developing nicotine and tobacco products in Türkiye

Benay CAN EKE¹ (ID), Yunus YÜCE² (ID)

ÖZET

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tütün ürünlerinin kullanımını önlenabilir küresel salgın olarak tanımlamıştır. DSÖ bu salgını önlemek için ülkelerin uygulamaları gereken ve kısaca MPOWER olarak bilinen politika konu başlıklarını belirlemiştir. Ülkelerin bu konu başlıkları için yaptığı faaliyetleri izlemekte ve yıllık raporlarda yayınlamaktadır. DSÖ’nün önderliğinde yapılan çalışmalar sonucunda ülkelerin tütün ürünleri kullanımı azalmıştır. Dünya’da 2000 yılında %32,7 olan tütün ürünleri kullanımının 2025 yılında %20,4’e düşmesi beklenmektedir. Ülkemizde ise yine aynı şekilde %32,9’dan %29,9’a düşmesi öngörülmektedir. Ülkemiz DSÖ’nün Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi kapsamında politika paketini başarılı bir şekilde uygulamış ve bunun sonucunda MPOWER önlemlerini en yüksek başarı düzeyinde tam olarak uygulayan iki ülkeden biri olmuştur. Tütün ürünlerinin üretimini ve satışını yapan firmalar bu gelişmeler karşısında yeni ürünleri piyasaya sürmüşlerdir. Bu ürünlerden en popüler olanları Elektronik Nikotin Olan/Olmayan Dağıtım Sistemleri (ENDS/ENNDS) ve Isıtılmış Tütün Ürünleri’ (HTPs) dir. Bu yeni ürünlerin hedef kitlesinin daha çok 13 yaş ve üstü olması ve gençler arasında çok hızlı yayılması tütünlü olan savaşta yeni cephelerin

ABSTRACT

The World Health Organization (WHO) defined the use of tobacco products as a preventable global epidemic. WHO has determined the policy topics that countries should implement to prevent this epidemic, known as MPOWER for short. It follows the activities of countries for these topics and publishes them in annual reports. As a result of the studies carried out under the leadership of WHO, the use of tobacco products by countries has decreased. The use of tobacco products, which was 32.7% in the world in 2000, is expected to decrease to 20.4% in 2025. In our country, it is predicted to decrease from 32.9% to 29.9% in the same way. Our country has successfully implemented the policy package within the scope of WHO’s Framework Convention on Tobacco Control, and as a result, it has become one of the two countries that fully implemented MPOWER measures at the highest level of success. Companies that manufacture and sell tobacco products have launched new products in the face of these developments. The most popular of these products are Electronic Nicotine/Non-Nicotine Delivery Systems (ENDS/ENNDS) and Heated Tobacco Products (HTPs). The fact that the target audience of these new products is mostly 13 years old and over and their rapid spread among young

¹Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Toksikoloji AD., Ankara

²Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Tüketici Güvenliği ve Halk Sağlığı Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı, Ankara

İletişim / Corresponding Author : Yunus YÜCE

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Tük. Güv. ve Halk Sağ. Lab. Dai. Bşk., Ankara - Türkiye

E-posta / E-mail : yunusyuce20@gmail.com

Geliş Tarihi / Received : 24.02.2021

Kabul Tarihi / Accepted : 07.07.2022

DOI ID : 10.5505/TurkHijyen.2022.36974

Eke Can B, Yüce Y. Türkiye’de yeni üretilen ve geliştirilmekte olan nikotin ve tütün ürünleri ile ilgili yasal düzenlemeler. Turk Hij Den Biyol Derg, 2021; 79(3): 567 - 578

açılmasına neden olmuştur. Yeni ürünlerin bu kadar hızlı yayılmasında, görüntülerinin gençleri cezbedecek şekilde tasarlanması, sigaraya alternatif ürün olarak sunulması ve daha az zararlı algısının oluşturulması etkili olmuştur. Yapılan çalışmalarda bu ürünlerin zararsız olmadığı ortaya koyulmuştur. DSÖ bu konuda zararın azaltılmasının insan sağlığı açısından riski azaltmadığını bildirmiştir. Ülkelerin bu yeni ürünlere bakış açısının ve yasal düzenlemelerinin birbirinden farklı olması kullanımı etkileyen ikinci en önemli faktördür. Bazı ülkeler yasaklarken bazı ülkeler de satışına izin vermiştir. Bu derleme yeni ortaya çıkan ve geliştirilmekte olan nikotin ve tütün ürünleri ile ilgili ülkemizde uygulanan yasal düzenlemeler hakkında ayrıntılı bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: E-sigara, nikotin, HTP, tütün, tütün kontrolü

people has led to the opening of new fronts in the war against tobacco. The rapid spread of new products was influenced by the fact that their appearance was designed to attract young people, presented as an alternative to cigarettes, and created a perception of less harm. Studies have shown that these products are not harmless. WHO has stated that reducing the damage does not reduce the risk in terms of human health. The second most important factor affecting the use is the different perspectives and legal regulations of countries on these new products. While some countries have banned it, some countries have allowed its sale. This review aims to provide detailed In this review, about the legal regulations made in our country regarding novel and emerging nicotine and tobacco products.

Key Words: E-cigarette, nicotine, HTP, tobacco, tobacco control

GİRİŞ

Tütün ve tütün ürünlerinin kullanımı geçmişten bugüne ülkemizin ve dünyanın problemi olarak halen yerini korumaktadır. DSÖ tütün ürünlerinin kullanımını önenebilir küresel salgın olarak tanımlamıştır.

2003 yılında DSÖ tarafından, tütünle olan savaş küresel anlamda birlikteliği sağlamak ve ülkelere yol göstermek amacıyla ‘Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi’ çıkartılmıştır. Sözleşme ülkelerden en temel anlamda altı maddelik bir politika paketini uygulamalarını istemiştir. Politika maddeleri kısaca MPOWER olarak ifade edilen, izle (M), koru (P), yardım et (O), uyar (W), reklamını, tanıtım ve sponsorluğu yasakla (E), vergileri ve fiyatı artır (R) İngilizce kelimelerinin baş harflerinden oluşmaktadır. Ülkemiz 2004 yılında bu sözleşmeyi imzalamıştır. Buradaki maddeler dikkate alınarak Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planları hazırlanmıştır. İlk

eylem planı 2008-2012 dönemleri için, ikinci eylem planı 2015-2018, son eylem planı ise 2018-2023 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır (1).

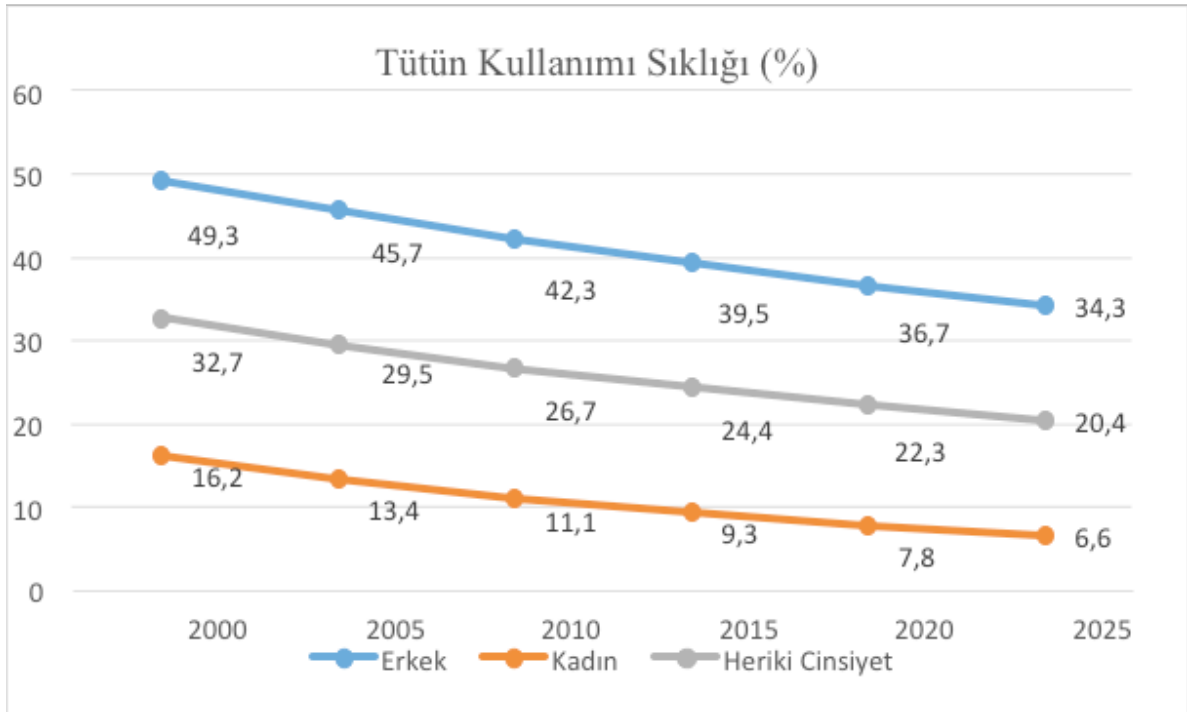
DSÖ’nün uyguladığı Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi kapsamında ülke uygulamalarını rapor etmekte ve yayınlamaktadır. Bu kapsamda DSÖ, 2021 yılında yayınlanan Küresel Tütün Salgını Raporunda ülkemiz güzel uygulamalar sınıfında değerlendirmiştir (Şekil 1) (2). Ülkemiz ve Brezilya tüm MPOWER önlemlerini en yüksek başarı düzeyinde tam olarak uygulayan iki ülkedir (3).

DSÖ’nün bu çabaları zamanla sonuç vermeye başlamış ve 2000 yılında, 15 yaş ve üstü tütün kullanıcısı, dünya nüfusunun yaklaşık üçte biri (%32,7) iken, 2020 yılına gelindiğinde, bu oran dünya nüfusunun yaklaşık dörtte birine (%22,3) gerilemiştir. 2025 yılı için küresel nüfusun yaklaşık beşte birine (%20,4) kadar düşeceği tahmin edilmektedir (Şekil 2) (4).

*31 Kasım 2018'den beri

Şekil 1. Ülkelerin tütünle mücadeledeki uygulamaları (2).

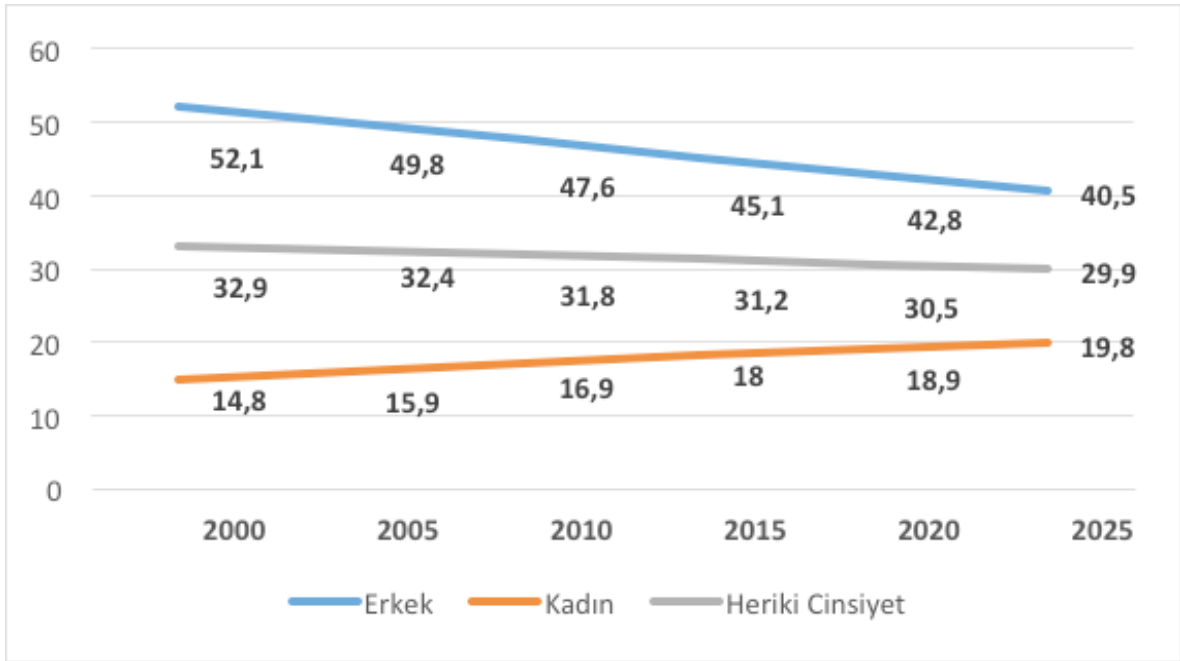

Şekil 2. Dünyada tütün kullanımı ve 2025 tahmini (4).

Küresel ölçekte 2000 yılında 15 yaş ve üstü erkeklerde tütün kullanım oranı %49,3 iken, 2020 yılında %36,7'ye düşmüştür. 15 yaş ve üstü kadınlarda ise tütün kullanım oranı 2000 yılında %16,2 iken, 2020 yılında %7,8'e düşmüştür. 2025 yılında ise bu değer erkeklerde ve kadınlarda sırasıyla %34,3 ve %6,6'ya gerilemesi tahmin edilmektedir (4).

Ülkemizde 2000 yılında 15 yaş ve üstü erkeklerde tütün kullanımını %52,1 iken, 2020 yılında %42,8'e

düşmüştür. Ülkemizde 2000 yılında tütün kullanan kadınlarda bu değer %14,8 iken, 2020 yılında %18,9'a yükselmiştir. 2025 yılında ise bu değer erkeklerde ve kadınlarda sırasıyla %40,5 ve %19,8 olması beklenmektedir. Her iki cinsiyet için ise 15 yaş ve üstü tütün kullanma oranı 2020 yılında %30,5 iken, 2025 yılı için bu değer %29,9 olması beklenmektedir (Şekil 3) (4).

Şekil 3. Ülkemizde tütün kullanımı ve 2025 tahmini (4).

Yeni ve Gelişmekte olan Nikotin ve Tütün Ürünleri

Ülkelerin başarılı mücadelesi ile tütün ürünlerinin kullanımının azalması sigara üreticilerin piyasaya yeni ürünler çıkarmasına sebep olmuştur. Bu ürünlerden en popüler olanları Isıtılmış Tütün Ürünleri (HTP) ve Elektronik Nikotin Olan/Olmayan Taşıyıcı Sistemler (ENDS/ENNDS) olarak bilinen elektronik sigaralardır.

Isıtılmış Tütün Ürünleri (HTP)

Isıtılmış Tütün Ürünleri arasında IQOS, Eclipse, Ploom, glo ve PAX gibi buharlaştırıcılar bulunmaktadır

(3). IQOS ve Eclipse ürünlerinin Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) satışına izin verilmiştir (5). IQOS İngilizce "I Quit Ordinary Smoking" cümlesinin baş harflerinden oluşmaktadır. Anlamı "Normal sigarayı bıraktım"dır (6). Genel olarak bir tütün çubuğu (Heat Stick olarak adlandırılır), pille çalışan bir tütün ısıtma tutucusu ve bir şarj cihazı olmak üzere üç ana bileşenden oluşurlar (7). HTP'ler piyasa çıktığında üretici firmalar geleneksel tütün sigarası ile kullanıcıların aynı tadı daha az toksik maddeye maruz kalarak alabileceklerini öne sürmüşlerdir. (8). HTP'ler

için DSÖ görüşlerini net bir şekilde ortaya koymuş ve “Maruz kalınan zararlı kimyasalların azaltılmasının HTP’leri zararsız hale getirmediğini ve insan sağlığına yönelik riskin azalmadığını” ifade etmiştir (9).

Sigara üreticileri bu ürünlerinin içerikleri konusunda eksik ya da yanlış bilgi vererek bu ürünlerin masum ürünler olduğu algısı oluşturulmaya çalışılmakta ayrıca bu ürünler tütün ürününü bırakmaya alternatif ürünler olarak sunmaktadırlar (1,10).

HTP Ürünlerinin Kullanımı

DSÖ HTP’lere ilişkin politikaların belirlenirken ülkelere tütün ürünlerinde olduğu gibi davranılması gerektiğini bildirmektedir (9). Güney Kore’de 59.532 kişi üzerinde yapılan çalışmada bu kişilerin %2,8’inin HTP kullanıcısı olduğu saptanmıştır (11).

ABD’de 18 yaş üstü 4.107 kişi ile yapılan çalışmada, çalışmaya katılan kişilerin %5,2’sinin, mevcut sigara içenlerin %9,9’nun ısıtılmış tütün ürünlerinden haberi olduğu görülmüştür. Sigara içenlerin %2,7’sinin ve toplamda %0,7’sinin, ısıtılmış tütün ürünleri kullandığı saptanmıştır (12). ABD 2020 yılında orta ve lise öğrencileri arasında tütün ürünü kullanımı ile ilgili yapılan başka bir çalışmada öğrencilerin %1,4’ünün son 30 gün içinde ısıtılmış tütün ürünlerini kullandığı bildirmiştir (5).

Elektronik Sigara

İlk elektronik sigara (e-sigara) Herbert A. Gilbert tarafından 1963’te ABD’de geliştirilmiştir. Gilbert, yaptığı ürünü “Sigara içmenin güvenli ve zararsız yöntemi” şeklinde lanse etmiş ve patent başvurusunda bulunmuştur (ABD Pat. 3.200.819) ancak piyasaya sürememiştir (13).

1970’lerin sonlarında, Phil Ray ve Norman Jacobson e-sigaranın ilk varyasyonunu ticarileştirmiştir. Cihaz şekil olarak sigaraya benzemekle birlikte saf nikotin içeren bir cihaz geliştirmiştir. Nikotini filtre kâğıdına emdirilmiş bir şekilde kullanmıştır. Ürünün satış sloganı “Kendine bir iyilik yap” şeklinde olup ve ticari ismi “Favor” olarak adlandırılmıştır. Ürün piyasada istenildiği gibi ilgi görmediği için seri üretime

geçilmemiştir (14). Modern anlamda ilk e-sigara Çinli eczacı Hon Lik tarafından icat edilmiştir. Lik’in tasarladığı e-sigara ürünü 2007 yılında, US 20070267031 A1 patent numarası ile patentini almıştır (15).

E-sigaralar, piyasaya girişinden itibaren tasarım ve görünüm açısından büyük farklılıklar göstermiştir. Ancak temel yapısında genel olarak üç bileşen vardır. Nikotin içeren bir sıvı, pil ve aerosol oluşturan bir ısıtma cihazıdır (16). Sıvının içeriğinde su, propilen glikol, gliserin, tatlandırıcılar ve nikotin bulunmaktadır (17).

Elektronik Sigaranın Kullanımı

Günümüzde e-sigaranın gençler arasında popülerlik kazanmasında farklı tasarımlarının olması, değişik tatları sunması ve sigaranın yasak olduğu yerlerde gizlice kullanma imkânı vermesi etkili olmuştur (18).

ABD’de yapılan bir çalışmada yetişkinlerin e-sigara kullanımı 2009-2010 yılları arasında dört kat artmıştır (19). Ortaokul ve lise öğrencilerinin e-sigara kullanımı 2011-2019 yılları arasında arttığı saptanmıştır (20).

2015-2016 yılları arasında İngiltere’de 11-16 yaşındaki çocuklarla yapılan anket çalışmasında e-sigara kullanımının %7 ile %18 arasında olduğu görülmüştür (21).

İrlanda’da 2018 yılında okul çocukları arasında yapılan anket çalışmasında ise 12-17 yaş grubundaki çocukların %22’sinin 2018 yılında e-sigara kullandığı ve aynı grubun %9’nun da anketten önceki 30 gün içinde e-sigara kullandığı saptanmıştır (22).

Ülkemizde Tıp Fakültesi öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklar ve e-sigara kullanımı üzerine yapılan bir çalışmada öğrenciler arasında sigara kullanım oranı %22,8 iken, bu öğrencilerden %11,5’inin e-sigarayı denediği ve e-sigara deneyen erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilere göre yüksek olduğu saptanmıştır (23).

Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi’nin 2021 yılında yayımladığı raporda Amerika’da iki milyondan fazla gencin e-sigara kullandığı belirtilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin %2,8’inin, lise öğrencilerinin ise

%11,3'ünün e- sigara kullandığı rapor edilmiştir (24).

DSÖ gençlerin bu denli e-sigara tüketimi karşısında, tütün ürünleri istatistiklerinin yanında

verisini paylaşan ülkelerin e-sigara istatistiklerini yayımlamaya başlamıştır. Ülkelerin 13-15 yaş dönemi için e-sigara kullanım oranları Tablo 1'de

Tablo 1. Verilerini paylaşan ülkelerin 13-15 yaş dönemi için e-sigara kullanım sıklığı (25)

Ülkeler	E-Sigara Kullanım Sıklığı (%)				
	Yıl	Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Her iki Cinsiyet
Arnavutluk	2015	13-15	8,6	2,7	5,8
Antigua ve Barbuda	2017	13-15	4	3,7	4
Avusturya	2015	15-15	7	5	6,1
Belize	2014	13-15	8,9	4,1	6,5
Bulgaristan	2015	13-15	12,2	9,2	10,8
Kanada	2016-17	7-9	12,4	7,6	10
Kolombiya	2017	13-15	9	8,8	9
Küba	2018	13-15	7,6	4,2	6,1
Çekya	2016	13-15	12,5	9,8	11,2
Dominik Cumhuriyeti	2016	13-15	7,9	6,9	7,7
Ekvador	2016	13-15	12,7	8,7	10,7
El Salvador	2015	13-15	3,3	2,1	2,7
Estonya	2013-14	13-15	7,4	3,9	5,7
Gürcistan	2017	13-15	17,3	7,7	13,2
Grenada	2016	13-15	9,7	4,9	7,2
Guyana	2015	13-15	9,3	8	9
Irak	2014	13-15	13,6	8,2	11,2
İtalya	2018	13-15	21,9	12,8	17,5
Jamaika	2017	13-15	13,7	9,7	11,7
Japonya	2017	Ortaokul	0,8	0,5	0,7
Kazakistan	2017	13-15	4,8	1,6	3,2
Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti	2016	13-15	5	3,7	4,3
Malezya	2017	13-17	17	2,8	9,8
Marşal Adaları	2016	13-15	21,8	12,4	16,7
Fas	2016	13-15	6,3	4,3	5,3
Yeni Zelanda	2018	14-15	4,8	3,2	4
Nikaragua	2014	13-15	7,4	3,4	5,4

Tablo 1 (devamı). Verilerini paylaşan ülkelerin 13-15 yaş dönemi için e-sigara kullanım sıklığı (24)

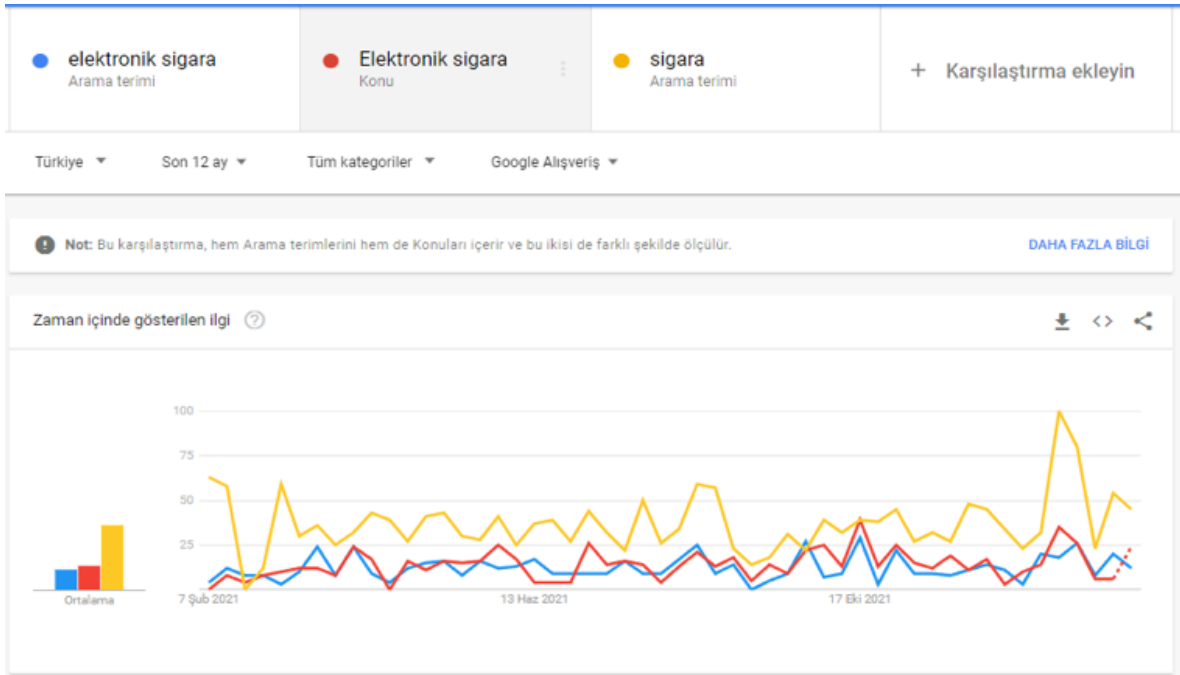
Ülkeler	E-Sigara Kullanım Sıklığı (%)				
	Yıl	Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Her iki Cinsiyet
Panama	2017	13-15	7,1	5,2	6,4
Papua Yeni Gine	2016	13-15	19,7	18,9	19,6
Paraguay	2014	13-15	4	3,3	3,7
Peru	2014	13-15	2,8	1,9	2,4
Polonya	2016	13-15	28	18,6	23,4
Kore Cumhuriyeti	2018	13-18	4,1	1,1	2,7
Romanya	2017	13-15	10,1	5,9	8,2
Aziz Lucia	2017	13-15	15	6,6	11
Slovakya	2016	13-15	9,6	6,5	8
Slovenya	2014	15-15	1,5	0,4	0,9
Sudan	2014	13-15	8,6	6,5	7,8
Surinam	2016	13-15	7,4	4,6	5,9
İsveç	2018	15-16	9	6	8
İsviçre	2018	15-15	20,6	12,9	16,8
Tayland	2015	13-15	4,7	1,9	3,3
Trinidad ve Tobago	2017	13-15	21,7	12,9	17,2
Tunus	2017	13-15	7,4	2,3	4,9
Ukrayna	2017	13-15	22,6	14	18,4
Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı	2016	13-15	7	5	6
Amerika Birleşik Devletleri	2018	Ortaokul	5,1	4,8	4,9
Vanuatu	2017	13-15	7	4,5	5,7

gösterilmiştir (25).

E-sigara kullanımının prevalans hızı her iki cinsiyet için değerlendirildiğinde 1. sırada Polonya (%23,4), 2. sırada Papua Yeni Gine (%19,6), 3. sırada ise Ukrayna (%18,4) olduğu görülmektedir.

Sağlık Bakanlığı ve DSÖ verileri incelendiğinde ülkemizde e-sigara kullanımı ile ilgili istatistiksel

bilgi bulunmamaktadır. Ülkemizde satışı yasak da olsa birçok internet sitesinde satıldığı bilinmektedir. Ülkemizde Google arama motorunda 7 Şubat 2021-7 Şubat 2022 tarihleri arasında “Elektronik Sigara” “elektronik sigara” ve “Sigara” konu başlıklarında yapılan arama istatistikleri Şekil 4’de yer almaktadır (26).

Şekil 4. E-sigaraya yönelik Google arama motoru istatistikleri 7 Şubat 2021-7 Şubat 2022 (26).

Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde yeni ve gelişmekte olan nikotin ve tütün ürünleri ile ilgili yasal düzenleme ilk olarak T.C. Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nün 22.01.2008 tarihli ve 4646 sayılı yazısı ile yapılmıştır. Bu düzenlemede elektronik sigara cihazı ve nikotin kartuşları ayrı ayrı ele alınmıştır. İlgili yazıda özetle; Nikotin içeren kartuşların tıbbi ürün statüsünde, nikotin veren cihazların ise tıbbi cihaz statüsünde değerlendirilmesi gerektiği, nikotin içermeyen kartuşların analizinin yapılması ve nikotin veya başka zararlı madde içermediği raporla teyit edilmesi durumunda tıbbi ürün olarak değil, tıbbi cihaz olarak değerlendirileceği, elektronik sigara ve kartuşlarının eczanelerde satışının yasak olduğu bildirilmiştir (27).

İlgili yazı ile "Elektronik Sigara" isimli ürünler hakkında Sağlık Bakanlığı bünyesindeki Beşeri Tıbbi Ürünler Bilimsel Danışma Kurulu, ciddi rahatsızlıklara sebep olabilmesi ve bağımlılık yapma

riski dolayısıyla Sağlık Bakanlığında izin alınmadığı sürece yasaklanması ve özendirici olması dolayısıyla reklamlarına müsaade edilmemesi yolunda bir karar almıştır.

Daha sonra Sağlık Bakanlığında 07.01.2008 tarihinde yapılan Genişletilmiş Bilimsel Danışma Kurulu toplantısında; "Bu ürünlerin içermiş olduğu nikotin maddesi nedeni ile nikotin kartuşlarının tıbbi ürün, aktif maddeyi vücuda verme aracı olan cihazların ise tıbbi cihaz statüsünde ele alınması; bu şartları karşılama veya nikotinsiz şekli ile olsa bile 4207 sayılı Kanunun kısıtlama ve yasakları kapsamında değerlendirilmesi" yönünde karar alınmıştır.

Bu itibarla; tıbbi ürün statüsünde olan nikotin içeren kartuşlar için, ancak Nikotin Replasman Tedavisinde etkinliği ve güvenilirliğini kanıtlayan belgelerin sunulmasını müteakip Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırıldıktan sonra kontrol belgesi düzenlenen ürünlere ithal izni verilmesi gerekmektedir. Bu tür ürünlerin herhangi biri için

1262 sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu kapsamında verilmiş ruhsat yoktur.

Nikotin ihtiva etmeyen kartuşların ise nikotin veya başkaca zararlı madde ihtiva etmediğinin Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığından alınacak raporlarla teyit edilmesi halinde tıbbi ürün olarak değerlendirilmeksizin ve kontrol belgesi aranmaksızın ithali mümkün bulunmaktadır. Yine nikotinsiz kartuşlar için kullanılacağı beyan edilse bile, elektronik sigara olarak adlandırılan cihazlar, nikotinli kartuşlarla da kullanılabilenlerinden tıbbi cihaz olarak değerlendirilecektir. Bu cihazlar için de Sağlık Bakanlığına Tıbbi Cihaz statüsünde yapılmış bir müracaat yoktur.

Açıklanan nedenlerle, Sağlık Bakanlığından izin almadan satışa sunulan elektronik sigara ve kartuşlarının eczaneler dahil hiç bir yerde satışına müsaade edilmemekte ve izin alınmadan piyasada satılan nikotin kartuşları hakkında 1262 sayılı Kanunun 19. maddesine ve Ek 6. maddesine göre işlem yapılmaktadır (27).

2008 yılında e-sigara ile ilgili düzenlemenin 2020 yılında kapsamı genişletilmiş ve “Elektronik Sigara ve Benzeri Cihazlar ile Bazı Tütün Mamulleri ve Tütün Mamulünü Taklit Eder Tarzda Kullanılan Mamullerin İthaline İlişkin 25.02.2020 tarihli ve 31050 sayılı Resmi Gazete kararı yayınlanmıştır. İlgili karar;

“Sigara, sarmalık kıyılmış tütün mamulü, pipoluk tütün mamulü, nargilelik tütün mamulü, puro ve sigarillo haricindeki tütün mamulleri ile ısıtılarak ya da yakılarak tüketilenler ve nikotin içersin ya da içermesin tütün mamulünü taklit eder tarzda kullanılan elektronik sigara ve elektronik nargile dâhil her türlü mamul ve bu mamullerin tüketiminde kullanılan elektronik cihaz, aksam, yedek parça ve solüsyonlarının ithali yasaktır. E-sigaranın satışı yasaktır.” “Ticaret Bakanlığı, ithali yasaklanan eşyanın, yolcu beraberinde girişine ve transitine ilişkin düzenleme yapmaya yetkilidir” şeklinde çıkmıştır (28).

25.02.2020 tarihli ve 31050 sayılı Resmi Gazete Kararı ile tütün, tütün ürünlerinin, e- sigara ve e-sigara

cihazının ithali ve satışı yasaklanmıştır. Yolcuların beraberinde girişine ve transitine ilişkin düzenlemenin Ticaret Bakanlığınca yapılacağını bildirilmiştir. Ticaret Bakanlığının 2020-7 Sayılı Genelgesi ile de yolcuların yanında getirebilecekleri e-sigara ve ısıtılmış tütün ürün miktarları belirlenmiştir.

Genelgeye göre; “Yolcu hali hazır kullanmakta olduğu bir elektronik cihaza, sigara, sarmalık kıyılmış tütün mamulü, pipoluk tütün mamulü, nargilelik tütün mamulü, puro ve sigarillo haricindeki tütün mamulleri ile ısıtılarak ya da yakılarak tüketilenler ve nikotin içersin ya da içermesin tütün mamulünü taklit eder tarzda kullanılan elektronik sigara ve elektronik nargile dâhil her türlü mamulün; 200 adete kadar ısıtılan tütün mamulün veya toplamda 30 ml’yi aşmamak üzere kartuş ya da solüsyon veya 10 adete kadar tek kullanımlık elektronik sigara ile sınırlı olmak üzere girişine izin verilir. Yolcuların yanlarında getirdikleri ve yukarıda belirttikleri miktarları aşan eşya, yolcunun yurt dışına çıkışında teslim edilmek üzere yolcu beraberisi eşya ambarına alınır. Süresi içerisinde sahibince teslim alınmayan eşya gümrük idaresince imha edilir” (29) şeklinde usul ve esaslar belirlenmiştir.

SONUÇ

Küresel olarak, yeni nesil tütün ve nikotin ürünlerinin halk sağlığı için bir tehdit mi yoksa bir fırsat mı olduğu, devam eden bir tartışmanın konusudur.

Bazı ülkeler e-sigaraların, insanların sigarayı bırakmalarına yardımcı olabilecek önemli bir alternatif olduğunu düşünürken, bazı ülkeler ise e-sigaraların nikotin bağımlılığına giden bir yol olabileceğini ve güvenli ürün olduğunun henüz kanıtlanmadığına dikkati çekmektedirler (30).

Bu yeni ürünlerin kullanımı ve satışıyla ilgili ülkelerin tutum ve davranışlarında bir kararsızlık hali dikkati çekmektedir. Örneğin Hindistan gibi bazı ülkeler e-sigarayı tamamen yasaklarken, Avustralya gibi bazı ülkeler sadece reçete ile temin edilmesine

izin vermiştir. Avrupa Birliği'nin bazı ülkelerinde ve ABD'de farklı uygulamalar olsa da birçok ülkede bir tüketim malı olarak serbestçe satılabilmektedir (30).

Yapılan çalışmalarda bu yeni ürünlerin daha çok gençler tarafından tercih edildiği bilinmektedir. Bu ürünleri kullanan gençlerin hayatlarının bir döneminde sigaraya başlamaması için hiçbir neden yoktur.

Ülkelerin bu yeni ürünlere karşı tutumlarının

ortak olmaması küresel halk sağlığı problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde reklamı ve satışı yasak olan bu ürünlerin internet ortamında rahat bir şekilde satılmasının denetlenmesi ve önlem alınması gerekmektedir. Ülkemizde Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan Küresel Gençlik Tütün Araştırmalarında bu yeni ürünlerin kullanılıp kullanılmadığının sorgulanması önem arz etmektedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

KAYNAKLAR

1. 2018-2023 Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bagimliliklucadele-haberler/2018-2023-t%C3%BCt%C3%BCn-kontrol%C3%BC-strateji-belgesi-ve-eylem-plan%C4%B1.html>, (Erişim Tarihi: 01.01.2022).
2. WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, 2021. <https://www.who.int/teams/health-promotion/tobacco-control/global-tobacco-report-2021>, (Erişim Tarihi 01.01.2022).
3. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>, (Erişim Tarihi:01.01.2022).
4. WHO Global Report on Trends in Prevalence of Tobacco Use 2000-2025 fourth edition, WHO 2021. <https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789240039322>, (Erişim Tarihi 01.01.2022).
5. Heated tobacco products https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/heated-tobacco-products/index.html#what-are-htp, (Erişim Tarihi:01.01.2022).
6. Auer R, Concha-Lozano N, Jacot-Sadowski I, Cornuz J, Berthet A. Heat-not-burn tobacco cigarettes: smoke by any other name. JAMA Intern Med 2017; 177: 1050-2.

7. Başaran R, Güven N, Eke B. An overview of iqos as a new heat-not-burn tobacco product and its potential effects on human health and the environment. *Turk J Pharm Sci.* 2019; 16(3): 371-4.
8. Davis B, Williams M, Talbot P. IQOS: evidence of pyrolysis and release of a toxicant from plastic. *Tab Control* 2018;0:1-8.
9. <https://www.who.int/news/item/27-07-2020-who-statement-on-heated-tobacco-products-and-the-us-fda-decision-regarding-iqos>, (Erişim Tarihi:01.01.2022).
10. Tütün ile mücadele konulu 10 soru 10 yanıt, <https://hasuder.org.tr/tutun-ile-mucadele-konulu-10-soru-10-yanit>, (Erişim Tarihi 01.01.2022).
11. Kang H, Cho S. Cho Heated tobacco product use among Korean adolescents <https://doi.org/10.1136/TOBACCOCONTROL-2019-054949>, *Tob Control*, 2020;29:466-8.
12. Marynak K, Wang T, King B, Agaku İ, Reimels E, Graffunder C. Awareness and ever use of “heat-not-burn” tobacco products among u.s. adults 2017, *MPH* 2018, DOI:<https://doi.org/10.1016/j.amepre.2018.04.031>.
13. Schraufnagel E, Blasi F, Drummond M, Lam D, Latif E, Rasen MJ, et al. Electronic cigarettes. a position statement of the forum of international respiratory societies, *Am J Respir Crit Care Med.* 2014; 190(6):611-8.
14. <https://www.ruthlessvapor.com/blogs/ruthless-e-liquid/history-of-vaping-devices>, (Erişim Tarihi:01.01.2022).
15. Rahman MA, Hann N, Wilson A. Electronic cigarettes: patterns of use, health effects, use in smoking cessation and regulatory issues. *Tob Induc Dis* 2014;12:21.
16. Breland A, Soule E, Lopez A, Ramôa C, El-Hellani A, Eissenberg T. Electronic cigarettes: what are they and what do they do? *Ann NY Acad Sci* 2017, 1394, 5-30.
17. Dinakar C, O'Connor GT. The health effects of electronic cigarettes. *N Eng LJ Med.* 2016;375:1372-81.
18. Fadus MC, Smith TT, Squeglia LM. The rise of e-cigarettes, pod mod devices, and JUUL among youth: Factors influencing use, health mplications, and downstream effects. *Drug Alcohol Depend.* 2019;201:85-93. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2019.04.011> PMID: 31200279.
19. Regan AK, Promoff G, Dube SR, Arrazola R (2013) Electronic nicotine delivery systems: adult use and awareness of the ‘e-cigarette’ in the USA. *Tob Control* 2013;22(1):19-23. DOI: 10.1136/tobaccocontrol-2011-050044.
20. Cullen k, Gentzke S, Sawdey M, Chang J, Anic G, Wang T, et al. E-cigarette use among youth in the united states, 2019 *JAMA.* 2019;322(21):2095-2103. DOI: 10.1001/jama.2019.18387.
21. Bauld L, MacKintosh AM, Eastwood B, Ford A, Moore G, Dockrell M, et al. Young people’s use of e-cigarettes across the United Kingdom: findings from five surveys 2015-2017. *Int J Environ Res Public Health.* 2017;14(9): E973. <https://doi.org/10.3390/ijerph14090973>
22. Költó A, Gavin A, Molcho M, Kelly C, Walker L, Nic Gabhainn S. The Irish Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) Study 2018. Dublin: Department of Health & Galway health promotion research Centre, National University of Ireland, Galway; 2020. <https://doi.org/10.13025/zvwm-rp65>.
23. Ogan N, Baha A, Coşkun O, Akpınar E. Use of and awareness about electronic cigarette among medical school students, *EJMO* 2019;3(1):6-13.

24. 2021 findings on youth e-cigarette use, <https://www.fda.gov/tobacco-products/youth-and-tobacco/results-annual-national-youth-tobacco-survey>, (Erişim Tarihi:01.01.2022).
25. Youth tobacco surveys-smokeless tobacco or e-cigarettes web annex VI: global tobacco control policy data 3 August 2021, technical document <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HEP-HPR-TFI-2021.11.4>,(Erişim Tarihi:01.01.2022).
26. <https://trends.google.com.tr/trends/?geo=TR>, (Erişim Tarihi:01.01.2022).
27. T.C. Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nün 22.01.2008 tarih ve 4646 sayılı yazısı <http://www.aeo.org.tr/DuyuruModulu/Duyurular/Details/4308?AspxAutoDetectCookieSupport=1>, (Erişim Tarihi:01.01.2022).
28. Elektronik Sigara ve Benzeri Cihazlar ile Bazı Tütün Mamulleri ve Tütün Mamulünü Taklit Eder Tazda Kullanılan Mamullerin İthaline İlişkin Resmi Gazetenin 25.02.2020 tarih ve 31050 sayılı kararı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/02/20200225-23.pdf>, (Erişim Tarihi:01.01.2022).
29. Elektronik Sigara ve Benzeri Eşyanın Yolcu Beraberi Girişi ve Transiti İlişkin Ticaret Bakanlığının 202/7 sayılı genelgesi, [https://ticaret.gov.tr/data/5e206b7813b876856c9cf082/2020-7%20Say%C4%B1l%C4%B1%20Genelge%20\(Elektronik%20Sigaralar%20hk\).pdf](https://ticaret.gov.tr/data/5e206b7813b876856c9cf082/2020-7%20Say%C4%B1l%C4%B1%20Genelge%20(Elektronik%20Sigaralar%20hk).pdf), (Erişim Tarihi:01.01.2022).
30. E-cigarettes <https://tobaccotactics.org/wiki/e-cigarettes>, (Erişim Tarihi:01.01.2022).